

Pethő László

MARADNAK, ELMENNEK VAGY VISSZATÉRNEK ?
(A megállapodott korú jászági fiatalok migrációs vizsgálatának tapasztalataiból)

A rendszerváltási folyamat egyik sajátos kísérőjelensége volt az elvándorlási tendenciákhoz való viszonyulás. A legkülönfélébb indíttatású politikai tényezők és szereplők megnyilvánulásaiban kapott szerepet a probléma értelmezése. Voltak akik az ország lakosságának fogyását mintegy rávetítették a Jászságra s arra a következtetésre jutottak, hogy a táj népességmegtartó ereje csökken. Másfajta megközelítés és kezdeményezés az elszármazottakkal való kapcsolatok keresése, amely hovatovább minden településen követendő gyakorlattá vált. Legalább ilyen fajsúlyos problémaként merült fel az itt felnövekvő, különféle képzettségeket szerző fiatalok viszonyulásának kérdése. Annál is inkább, mert nehezen lehet vitatkozni azon, hogy távozásuk sokkal inkább veszteség, megtartásuk pedig egyértelműen nyereség a táj számára.

Jelen dolgozat szerzőjének alkalma nyílt arra, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja Szolnoki Csoportjának támogatásával vizsgálatokat végezzen ebben a kérdésben. Ennek részletes ismertetése előtt érdemes egy rövid kitérőt tenni a történeti tapasztalatok vázolására.

A Jászság és a migráció

A kistáj, illetve az itt elhelyezkedő etnikai csoport önmagában is a vándormozgalmaknak köszönheti kialakulását. A XIII. században megtelepült jász népesség korábbi életmódját feladva megtelepült e tájon. A mai Jászság területén elhelyezkedők a későbbi évszázadokban sem adták fel nomadizáló sajátosságaikat, hiszen »ennek a népnek egészen különös faji sajátága volt a nyugtalan terjeszkedés, mozgás szétszóródás«. ¹ Másfajta indítékú, menekülés-jellegű áttelepülési mozgalmat váltott ki e tájon is a török megszállás. (Megjegyzendő, hogy a kutatások nem kis hányada arról tanúskodik, hogy a Jászság területén élő népesség jelentős hányada nem menekült el, hanem nehezen megközelíthető mocsaras területekre húzódott vissza.)

A török kiűzése után részben a korábban elmenekültek visszatelepedése volt jellemző. A XVIII. században másfajta népmozgás indult meg: *a jászok (illetve a területen elhelyezkedő népesség) az egész alföldi térség újratelepítésében jelentős szerepet játszottak.* ² A széttelepülésben jelentős motíváló tényező volt a legeltető állattartás fenntartása, melyekhez újabb és újabb pusztákat kellett igénybe venni, amely különösen a Duna-Tisza közén, illetve a Kiskunságban volt jelentős. ³ A táj túlnépesedése a következő évszázadokra is jelentős méreteket öltött, így újabb és újabb csoportok települtek ki, melynek egyik példája a 100 jászárokszállási család kitelepülése a dunántúli Ireg-pusztára. ⁴

A hasonló mozgások 1945 után sem szüntek meg. 1947-ben közel 100 jászfényzarusi vállalt Svédországban munkát, majd jelentős hányaduk nem is tért vissza. Nagyobb méretű elvándorlás bontakozott ki a hatvanas-hetvenes években, melynek kiváltó okai között egyaránt szerepelt a mezőgazdaság kollektivizálása és

1 Fodor Ferenc: A Jászság életrajza (Bp. 1942., A Szent István Társulat kiadása) 228.

2 Autonómia, utórendiség, modernizáció - interjú Márkus Istvánnal - készítette Pethő László - Jászkunság 1993. április 42-45.

3 Fodor i. m. 228-236.

4 Kaán Károly: Települések és telepítések - (Bp. 1933.)

azzal párhuzamosan a tanyás gazdálkodás ellehetetlenülése.⁵ A statisztikai adatokat egybevetve a 18 község demográfiai mutatói a következőképpen alakultak:

A jászági települések lakosságának alakulása

	1949	1960	1970	1980	1990
Alattyan	2674	2611	2385	2223	2062
Jánoshida	4307	4239	3721	3216	2783
Jászapáti	10976	11257	10781	10409	9945
Jászsalsószentgyörgy	5006	5132	4647	4316	4098
Jászágó	1934	1828	1462	1116	892
Jászárokszállás	11626	11419	10711	10021	9188
Jászberény	27528	30140	29950	31162	30021
Jászboldogháza	2242	2193	2122	2065	1978
Jászdózsa	4252	4197	3571	2965	2451
Jászfelsőszentgyörgy	2807	2549	2266	1956	1865
Jászfényszaru	7753	7720	7145	6490	5991
Jászivány	1131	1160	921	626	491
Jászkóhalma	4277	4129	3718	3319	3143
Jáskisér	7585	7525	7120	6650	6169
Jászládány	9377	9104	8350	7189	6307
Jásztelek	2738	2694	2124	1821	1736
Jászszentandrás	5337	5200	4478	3762	3189
Pusztamonostor	1981	2011	1993	1926	1852
Összesen	113 466	115 366	104255	99150	94161

A bemutatott adatok megerősítik az utóbbi évtizedek folyamatos csökkenését, habár ez a nyolcvanas években mérséklődni látszik. Jász-Nagykun-Szolnok megye adataival összevetve a Jászság valamivel szerényebb mértékben veszített

⁵ Pethő László: A migráció néhány kérdése egy jászági településen az 1960-70-es években - Zounuk 6. A Jász-Nagykun-Szolnok megyei Levéltár Évkönyve 1991. 225-236.

lakosságából, mint a megye keleti és délkeleti részei. A tájon belül is jelentős eltérések alakultak ki: vannak *nagymértékben csökkenő települések* (Jászivány, Jászdózsza, Jászágó). A másik végletet a *mérsékeltlen csökkenők* (Jászberény, Pusztamonostor, Jászboldogháza) jelentik, míg a többieké e kettő között helyezkedik el. A középső értékek között megjegyzendő, hogy a differenciált intézményrendszerrel rendelkező, városi rangot kapott települések (Jászárokszállás, Jászapáti, Jászfényszaru) népességmentartó ereje sem tér el lényegesen a többiekétől.

Vizsgálati hipotéziseink és a minta

A kutatás során egy olyan populáció kiválasztására törekedtünk, amely részben a vándorlás tényére, részben továbbiakban várható mozgásokra szolgáltathat adalékokat. *Olyan alanyokat kerestünk, akik feltételezhetően eldöntötték, hogy szülőhelyükön vagy másutt fognak-e élni.* A rendelkezésre álló adatfelvételi lehetőségek közül ezért választottunk kiindulásul iskolai adatokat. A Jászországban működő 3 kiválasztott középiskola egykori növendékeinek »utóéletéről« gyűjtöttünk adatakat.⁶ A kiválasztott tanulók 1982-83-84-ben végeztek, ami annyit jelent, hogy többségük 1965-66-ban született, a felvétel idején pedig 27-28 éves volt. Összesen 584 személy adatait vettük lajstromba az iskolai anyakönyvek alapján és őket keresték meg levélben vagy más úton kérdezőbiztosaink. A három kiválasztott iskola a következőképpen képviselteti magát a mintában:

Jászberény Lehel vezér Gimnázium	236	40 %
Jászapáti Mészáros Lőrinc gimnazisták	98	17 %
szakközépiskolások	53	9 %
Jászberény Klapka György Szakmunkásképző Intézet	197	34 %
<u>Nemek szerint:</u>		
Nő	286	49 %
Férfi	298	51 %

A vizsgálat alanyai közül a jászberényi gimnazisták képezték a viszonylag leghomogénebb csoportot, esetükben csak a nemek szerinti megoszlás mutat a nők javára némi eltolódást (155 nő - 81 férfi). A jászapáti gimnazisták összetétele hasonló, az egykoron ott érettségizett szakközépiskolások között viszont a férfiak vannak abszolút többségben. Az utóbbiak karbantartó-gépszerelő, illetve géplakatos szakmát tanultak. A két intézményben minden 1983-ban és 1984-ben érettségizett tanulóra kiterjedt a vizsgálat.

A Klapka György Szakmunkásképző Intézetben 197 tanulóval választottunk ki az 1982, illetve 1983-ban végzett 651 tanuló közül. (Így maradt homogén a megkérdezettek életkor szerinti összetétele.) A kiválasztás alapelve az volt, hogy divatos és

6 A hat 1982-84-ben működött középiskola közül 2 gimnáziumként (Jászberény Lehel vezér, Jászárokszállás Solymosi Ignác), 1 gimnázium+szakközépiskolaként (Jászapáti Mészáros Lőrinc), 1 szakközépiskolaként (Erősáramú Szakközépiskola), 2 pedig szakmunkásképzőként működött (Jászberény Klapka György, Jászapáti Mezőgazdasági Szakmunkásképző). A kiválasztás alapelve volt, hogy minden iskolatípus képviselést kapjon és az intézmények több településhez kötődjenek. Így került sor három középiskola kiválasztására, ahol Csörgő Terézia és Szemáné Barkóczy Judit - Jászberény Lehel vezér Gimnázium, Gyenes Istvánné - Jászapáti Mészáros Lőrinc Gimnázium és Szakközépiskola, továbbá Bethlendy Béla és Mízsei Dezső végezte el az egykori tanítványok adatainak felgyűjtését. Munkájukat ezúton is köszönöm - P.L.

kevésbé keresett szakmák egyaránt szerepeljenek a mintába kerülők között.⁷ Mindezek ellenére a mintában sem torzult el az iskola »férfias« jellege (147 férfi - 50 nő).

Külön érdemes kitérni a minta érvényességére, melynek módosító-torzító elemei ugyanúgy vannak, mint megerősítő-hitelesítők. Az adott tanévekben mintegy kétszerannyi diák végzett a Jászság középiskoláiban, tehát *csak 50 %-uk adataiból következtethetünk*, ami azért meglehetősen magas arány. Ha minden iskolára kiterjedt volna a vizsgálat, akkor a további három jászsági középiskola adatainak felvétele mellett más megyén belüli és azon kívüli iskolák jászsági származású tanulóit is fel kellett volna vennünk. Ennek ellentetjeként viszont a mintába került három iskolában 42 olyan diák tanult, akiknek nem jászsági település volt az állandó lakóhelye. Mintánkban *magas a jobb előmenetelű diákok aránya*. Csaknem kétharmaduk gimnazista és a szakközépiskolás, holott a tényleges arányok ebben a tekintetben 50-50 % körül mozogtak.

Mintánk érvényességét fokozza, hogy eredeti lakhelyüket tekintve - Jásziványt kivéve - *valamennyi jászsági település egykori diákjai szerepelnek benne*. Magas az eredetileg jászberényi illetőségűek (253) és a jászapátiak (102) részesedése, jelentős a jászkisérieké (42), alacsony a jászárokszállásiaké (7) képvisellete. Az utóbbi lényegesen magasabb lett volna, ha az ottani gimnázium-is bekerül a mintába.⁸ További kiegyenlítő tényező viszont, hogy a mintában szereplő fiúk és lányok aránya alig tér el egymástól.

A felvétel során adatokat kaptunk a mintába kerültek mai helyzetéről és benne foglalkozásukról.⁹ A kapott adatokat bizonyos esetekben csoportosítottuk, a

7 Szakmák szerinti megoszlás:

hegesztő	7
géplakatos	29
erősáramú berendezés szerelő	13
bútorasztalos	23
nőiruha készítő	29
autószerelő	30
vas- és fémszerk. lakatos	4
csztergályos	28
cipőfelsőrész készítő	9
szobafestő és mázoló	14
férfiszabó	11

8 A diákok eredeti lakóhely szerinti megoszlása

Jászberény	253
Jászapáti	102
Jászárokszállás	7
Jászfényszaru	23
Alattyán	2
Jánoshida	12
Jászágó	2
Jászboldogháza	4
Jászfelsőszentgyörgy	5
Jászkóhalma	19
Jásztelek	6
Pusztamonostor	10
Jászsalsószentgyörgy	11
Jászdózsza	15
Jászivány	0
Jászkisér	42
Jászladány	13
Jászszentandrás	16
Nem jászsági	42

korábban alkalmazott hagyományos besorolás (FEOR) mellett olyan státusokat is kiemeltünk, akiké éppen az utóbbi időben került előtérbe (vállalkozó, munkanélküli).

Foglalkozási státusok megoszlása

Orvos, gyógyszerész	20
Egyéb egészségügyi	5
Agrármérnök, üzemmérnök	33
Pedagógus, művész, újságíró népművelő	125
Közgazdász, üzemmérnök	14
Könyvelő	7
Vállalkozó	26
Mezőgazdasági vállalkozó	1
Jogász	4
Igazgatásszervező, rendőr, katona	12
Mérnök, üzemmérnök	19
Szakt munkás	123
Fizikai dolgozó	31
Alkalmazott szellemi	21
GYED-en van	27
Munkanélküli	30
Ismeretlen, nincs adat	86

A megkérdezettek 1993-as státusát tekintve - alapiskolázottságuktól meghatározottan - felülreprezentáltak a különféle értelmiségi és szellemi foglalkozások. Számos esetben nem is lehet elhatárolni őket, hiszen a vállalkozói kategóriában, a GYED-en levők esetében vagy éppen a munkanélküliek között igen tarka foglalkozási megoszlás tapasztalható. Megjegyzendő még, hogy a mintába kerültek helyzete - sokszor éppen a ma zajló változások miatt - nem tekinthető megállapodottnak. Vannak, akiket a munkanélküliség *készlet* változásokra, mások pedig éppen most folytatnak újabb tanulmányokat. Így könnyen elképzelhető, hogy bizonyos hányaduk esetében még lényeges változásokat hozhatnak az elkövetkezendő évek.¹⁰

A lakóhelyváltoztatások általános tendenciái és irányai

A vizsgálatba felvett személyek érettségi idején volt és a jelenlegi lakóhelyének összevetése a következőképpen alakult:

Eredeti lakhelyén lakik	314	54 %
Nem az eredeti lakhelyén lakik	270	46 %
Ebből ismeretlen a lakóhelye	82	14 % ¹¹

9 Megjegyzendő, hogy ezek az adatok - jellegüknél fogva - kevésbé pontosak, mint valamennyi egyéb adatunk.

10 Kérdőbiztosaink interjúink alkalmával elhangzott beszámolóik alapján.

11 Az adathiány a következőképpen alakult:

Lehel vezér Gimnázium	4
Jászapáti Gimnázium	34
Klapka György Szakt munkásképző	44

Az adatokból kiviláglik, hogy valamivel többen vannak azok, akik nem változtatták meg eredeti lakóhelyüket. Az ismeretlen helyen tartózkodók többségéről sem tudjuk bizonyosan azt, hogy lakóhelyet változtattak, így a minta kb. háromötöde fenntartotta eredeti lakóhelyét. A eredeti lakóhelye és az ugyanott élők megoszlása eképpen alakult:

	férfi		nő	
		%		%
<i>Jászberény</i>				
eredeti	128		125	
ma is itt él	85	66	51	41
<i>Jászság (a többi jászsági település)</i>				
eredeti	141		148	
ma is ott él	82	58	77	52
<i>Nem Jászság</i>				
eredeti	29		13	
ma is ott él	18	62	4	31

Szembeötlő, hogy a férfiak »hűségesebbek maradtak« korábbi lakhelyükhöz, mint a nők. Az adott jelenségnek többféle - a továbbiakban még külön részletezendő - magyarázata lehet. A további jászsági települések mutatói részben hasonló, más tekintetben ellentétes tendenciákra utalnak. A Jászságon kívüliek adatai viszont csak jelzésértékűek, azok semmiféle következtetés megalapozására sem adnak lehetőséget.

A továbbiakban külön bontottuk az adatokat, amikor részletesebben sorra vettük az egyes települések megtartó erejét, illetve annak ellentettjét bizonyító adatokat. Ebben a sorban kiemeltük a városokat, melyek - Jászberényt leszámítva - az utóbbi években kapták meg ezt a címet.

Település	lakosság 1990-ben	eredeti lakhely	jelenlegi lakhely	
Jászberény	30021	253	164	-35 %
Jászapáti	9945	102	45	-56 %
Jászárokszállás	9188	7	10	+43 %
Jászfényszaru	5991	23	12	-48 %
<i>Városok összesen</i>		385	231	-40 %
Alattyán	2062	2	0	
Jánoshida	2783	12	5	
Jászárgó	892	2	1	
Jászboldogháza	1978	4	4	
Jászfelsőszentgyörgy	1865	5	5	
Jászfákóhalma	3143	19	15	
Jásztelek	1736	6	3	
Pusztamonostor	1852	10	3	
Jászsalsószentgyörgy	4098	11	7	
Jászdózsa	2451	15	10	
Jászivány	491	0	0	
Jáskisér	6169	42	27	
Jászladány	6307	13	9	
Jászszentandrás	3189	16	11	
<i>Községek összesen</i>		157	100	-37 %
<i>Összes Jászságban élő</i>		542	331	-39 %

A belső migráció adatait áttekintve kiderül, hogy a városok adatai szinte alig térnek el a falvakétól. Közülük Jászberény tűnik valamivel vonzóbbnak, de esetében ez a mutató csak azért érvényesül, mert a jelenlegi lakók sorába azok is bekerültek, akik eredetileg valamelyik jászsági településen laktak. Az adatsor alapján »igazán vonzó« városnak csak Jászárokszállás minősül, ami azonban nyilvánvalóan a kicsi elemszám következménye. Feltűnően magas viszont a Jászapátiból eltelepülők száma és aránya, de nem sokkal marad el ettől Jászfényszarué sem. A további község adatai is bőngészésre érdemesek. A nagyobb elemszámmal szereplők közül Jászkisér, Jászfákóhalma, Jászladány, Jászsószentgyörgy és Jászszentandrás adatai látszanak pozitívabb egyenlegűnek.

Az eltelepülés és az elvándorlás tendenciáit a következő számsorok jelzik:

	eredeti l a k h e l y	jelenlegi
Budapest	0	64
Jász-Nagykun-Szolnok m	13	23
Csongrád megye	0	5
Heves megye	16	24
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	0	4
Pest megye	13	22
Bács-Kiskun megye	0	4
Nógrád megye	0	3
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	0	5
Hajdú és Békés megye	0	4
Dunántúl	0	7
Külföld	0	6
Összes nem a Jászságban lakó	42	171
Az eltelepültek nettó értéke		129

Ebben az összevetésben kiderül, hogy a teljes populáció 22 % -a az, aki ténylegesen eltelepült. (Nem számítva azokat, akik jelenlegi lakóhelyéről nincs adatunk.) Az új helyre költözöttek közül a főváros a legvonzóbb, hiszen minden második vizsgálati személy ott lakik. Vonzóak még a Jászsággal szomszédos megyék (Pest, Heves és jöllehet ugyanaz a megye, de ide értendő Jász-Nagykun-Szolnok megye Jászságon kívül eső része is). A nettó értéket tekintve nem lényegesen marad el a tőlük a többi alföldi és kelet-magyarországi megye sem. A Dunántúl és a külföld együttes vonzása 3-4 korábban említett megye összesített értékeivel azonos.

Az eltelepülések és a vonzások alakulása

	jászberényiek	jászságiak
Eredeti lakhely	253	289
Jászberény	147	16
Jászsági település	7	159 ¹²
Budapest	33	30
JNK Szolnok megye	12	8
Pest megye	9	7
Heves megye	7	6

¹² Ugyanott él, ahol tanulmányai idején vagy egy másik jászsági településen, de nem Jászberényben

Nógrád	2	1
Csongrád megye	4	1
Szabolcs megye	2	2
Hajdú, Békés megye	0	0
Bács-Kiskun megye	2	2
Borsod megye	2	2
Dunántúl	5	2
Külföld	5	1
Eltelepülők	90	78
Nincs adat	16	52

A Jászágón belül mindenképpen a jászberényiek elvándorlása a jelentősebb, *egyharmaduk* adta fel eredeti lakóhelyét, a környékeliek elköltözési mutatói szerényebbek. Nincs lényeges különbség az elvándoroltak új lakóhelyválasztási skálájában, az adatok annyit jeleznek, hogy a jászberényiek inkább merészkednek »távolabbi tájakra«. További különbség, hogy a jászberényiek nemcsak Budapestre mentek többen, hanem más városokba is.

A továbbtanulás és a lakóhelyváltoztatás összefüggései

A mintába kerültek adatait típusokba soroltuk, melyek megoszlása a következőket mutatja:

egyetem	78	13 %
főiskola	166	28 %
sakközépiskola	26	4 %
szakmunkásképző	30	5 %
nem tanult tovább v. adathiány	284	49 %

Kitűnik, hogy az egykori diákok meglehetősen sokféle irányban képezték magukat, kisebb hányaduk magasabb szintű, valamivel szerényebb részük pedig kiegészítésül középfokú végzettséget szerzett. Mindezzel együtt a továbbtanulási aktivitás a gimnáziumot végzettek magas (57 %) arányával egybevetve meglehetősen mérsékeltnek mutatkozik.¹³ Ennek ellenére a gimnáziumokból vállalkoztak a legtöbben újabb tanulmányokra, sokkal többen törekedtek erre, mint a sakközépiskolát, illetve a szakmunkásképzőt végzettek. Míg a gimnazisták az egyetemtől a szakmunkásképzőig valamennyi típusban szerepeltek, addig a szakmunkásképzős végzettséggel rendelkezők csak a sakközépiskolák elvégzésére vagy újabb szakma elsajátítására törekedtek. A sakközépiskolák közül egyébként a szakmunkások

13 Egyetemet és főiskolát végzettek megoszlása

		E	F
Jászberény Lehel vezér Gimnázium	236	65	120
Jászapáti Mészáros Lőrinc gimnazisták	98	11	39
sakközépiskolások	53	2	7

középiskolái (40) és a közgazdasági szakközépiskolák (9) iránt mutatkozott jelentősebb érdeklődés.

További adalékokkal szolgál a képzési szakirányok szerinti áttekintés:

Egyetemek

Orvos, gyógyszerész	20
Agrármérnök, kertészmérnök	10
Tudományegyetem (tanár)	21
Közgazdász	1
Jogász	5
Mérnök	13
Külföld	8

Főiskolák

Agrár	19
Pedagógiai	108
Ebből Jászberény TKF	50
Közgazdasági, kereskedelmi	17
Államigazgatási	2
Katona, rendőrtiszti	5
Műszaki	9
Külföld, egyéb	6

A mintába kerültek pályaválasztása mai szemmel nézve meglehetősen konzervatívnak tűnik, legalábbis egyértelműen erre utal a jogi és közgazdasági pályák alacsony képviselete. A jelenség aligha magyarázható felkészültségi hiányokkal, hiszen a korabeli felvételi vizsgák alkalmával közismerten magas bekerülési követelményeket támasztó egészségügyi és műszaki pályákra sokkal inkább orientálódtak. Nem kevésbé bizonyult jelentősnek az agrárszakmák népszerűsége. A pedagógiai pályáké viszont mindenképpen aránytalannak tekinthető, hiszen csaknem minden második továbbtanuló ilyen ismeretek elsajátítására vállalkozott.¹⁴ Kiegészítésül megjegyzendő még, hogy a vizsgált személyek sokkal inkább vidéki egyetemeken és főiskolákon tanultak, mintsem budapesti intézményekben.

A felsőfokú tanulmányok folytatása és a migráció között kimutathatók bizonyos összefüggések. Egyszerűbben fogalmazva: Vajon mennyire térnek vissza az itt felnőtt, de másutt diplomákat szerzett diákok? - Az itt bemutatandó példák is jelzik, hogy különösen az egyetemet végzettek - bizonyos határok között pedig a főiskolások is - inkább választottak új lakóhelyet, mint azok akik nem folytattak ilyen tanulmányokat.

Vándorlás és továbbtanulás összefüggése

Jászberény

Eredeti lakóhelye	253	Jelenlegi lakóhelye	164
ebből férfi	128		95
egyetem	24		8
főiskola	25		19
nő	125		69
egyetem	31		11
főiskola	51		32

¹⁴ A Jászberényi Tanítóképző Főiskola kiugró jelentőségű szerepet tölt be a Jászság felsőfokú képzésében. Az adat is bizonyítja, hogy e lehetőség nélkül a magasabb végzettségűek aránya sokkal szerényebb lenne. Tanítóképzőkben egyébként ezen kívül másutt is tanultak!

Jászság

Eredeti lakóhelye	289	Jelenlegi lakóhelye	167
ebből férfi	141		84
egyetem	7		3
főiskola	23		11
nő	148		83
egyetem	14		3
főiskola	62		37

Az eredetileg Jászberényben lakók közül az egyetemet végzettek egyharmada tért csak vissza, a főiskolát végzettek között kiegyensúlyozottabb a kép. Vannak olyan esetek, amikor az egyetemet végzettek elvándorlása kiugróan magas, mint pl. Jászapáti esetében, ahol a 10 egyetemet végzett közül mindössze 1 (!) működik a városban. A környékbeliek esetében az egyetemet végzett férfiak elvándorlásánál a nők lényegesen jelentősebb, a főiskolán diplomát szerzettek kötődése ezekben az esetekben is erőteljesebb. A csak a nemek szerinti összevetésből kiviláglik, hogy a nők amúgy is gyakoribb elköltözésében lényeges, lakóhelyváltoztatásra készítő momentum a magasabb képzettség megszerzése, habár ez a jászságiak esetén kevésbé érvényesült.

Az elköltözések végzettség és lakóhelytípusok kombinált értékei egyetlen esetben, igazán vonzóan minősülő kitelepülési helyre, a fővárosba való elköltözés során eredményeztek megfelelő mennyiségű és bemutatásra érdemes adatokat.

A fővárosba költözöttek adatai

Összes	64	
közülük	33	jászberényi
	31	nem jászberényi
közülük	26	férfi (18 egyetemet v. főiskolát végzett)
	38	nő (26 egyetemet v. főiskolát végzett)

Ebben az esetben határozottabban érvényesült az, hogy a magasabb végzettségűek és azok a nők kerültek a nagyvárosba, akik magasabb végzettséggel rendelkeztek. Más településtípusokról nincs annyi adatunk, hogy az megfelelően értékelhető legyen.

A magasabb végzettségűek áttekintése után - nemcsak kontrollként - érdemes bemutatni a szakközépiskolások és a szakmunkásképzőt végzettek kötődéseit és elköltözéseit.

A szakközépiskolát és szakmunkásképzőt végzettek kötődései (összevont jászsági + jászberényi adatok)

	tanulók száma	jelenleg is itt lakik
Szakközépiskolások	53	24
Szakmunkásképzősök	197	136
szakmánkénti bontásban hegesztő	7	5

géplakatos	29	20
erősáramú ber. szer.	13	8
bútorasztalos	23	17
nőruha készítő	29	18
autószerelő	30	18
vas- és fémsz. lakatos	4	4
esztergályos	28	18
cipőfelsőrész készítő	9	8
szobafestő	14	12
férfi szabó	11	8

A két végzettségi csoport közül a szakmunkásképzősök kötődései erősebbek. A szakmák szerinti megoszlás viszont nem mutat nagy eltéréseket. Annyi azonban megállapítható, hogy az autószerelők, a nőruhakészítők, géplakatosok és az esztergályosok kevésbé maradtak meg a Jászságban, mint más szakmák képviselői. Ebben az esetben méginkább erősnek mutatkoztak a jászberényiek kötődései; 82 eredetileg Jászberényben lakóval szemben a felvétel idején 65 itt lakó jászberényit - köztük több környékről beköltözöttet - regisztráltunk.

Zárszó

A megállapodott élethelyzetű fiatalok Jászsághoz kötődése elemzéséhez több adalékkal szolgált ez a vizsgálat. Megállapításom szerint *az elvándorlás méretei számottevőek, de semmiképpen sem tekinthetők drámáinak*. Kutatásunk eredményei megerősítik, hogy az itt felnövekvő fiatalok jelentős hányada és magasabb képzettségű része elvándorol a Jászságból. A migráció terén a vidék egyes települései közül Jászberény és a többi település között húzódnak meg karakteres vonások. A Jászság immár négy városa közül egyedül az utóbbi vonzó a környék falvai számára. A többi város és a további községek között olyannyira nem mutatkozik különbség, hogy velük szemben esetenként némely faluban szívesebben telepednek meg a fiatalok. A magasabb képzettségűek nagyobb távozási aktivitásával szemben az alacsonyabb végzettségűek inkább kötődnek. A teljeskörű egyenleget azonban egy olyan vizsgálattal lehetne megvonni, amikor nemcsak az itt születettekre és elvándorlókra, hanem az ide költözőkre is kiterjedne a kutatás.

A jászfényszarui II.-világháborús emlékmű (Avatása: 1992. szeptember 1.) Helyi kivitelezés.

A jászboldogházai II.-világháborús emlékmű (Avatása: 1990.). Sebők Imre alkotása.

*A jászdózsai II.-világháborús emlékmű (Avatása: 1989. szeptember 23.).
Perge Sándor alkotása.*